

Н.В. Фарафонова (Житомирська філія Київського інституту
бізнесу та технологій, Україна)

АНАЛІЗ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК В УМОВАХ РИНКУ

У статті проаналізовано основні чинники виробництва, що використовуються аграрними підприємствами в процесі їхньої господарської діяльності. Досліджено рівень забезпеченості сільськогосподарських підприємств Житомирської області основними чинниками виробництва. На основі кореляційно-регресійного аналізу визначено міру залежності результатів господарської діяльності аграрних підприємств від таких чинників виробництва, як площа сільськогосподарських угідь, вартість основних виробничих засобів, чисельність працівників і підприємницькі здібності.

Ключові слова: ресурси, фактори виробництва, підприємство, основні засоби, чисельність працівників, сільськогосподарські угіддя.

Форм. 1. Рис. 1. Табл. 4. Літ. 15.

Н.В. Фарафонова (Житомирский филиал Киевского института
бизнеса и технологий, Украина)

АНАЛИЗ РЕСУРСНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ АПК В УСЛОВИЯХ РЫНКА

В статье проанализированы основные факторы производства, которые используются аграрными предприятиями в процессе их хозяйственной деятельности. Исследован уровень обеспеченности сельскохозяйственных предприятий Житомирской области основными факторами производства. С помощью корреляционно-регрессионного анализа определена степень зависимости результатов хозяйственной деятельности аграрных предприятий от таких факторов производства, как площадь сельскохозяйственных угодий, стоимость основных средств, численность работников и предпринимательские способности.

Ключевые слова: ресурсы, факторы производства, предприятие, основные средства, численность работников, сельскохозяйственные угодья.

N.V. Farafonova (Zhytomyr Branch of Kyiv Institute
of Business and Technologies, Ukraine)

ANALYSIS OF RESOURCE PROVISION FOR AGRIBUSINESS UNDER MARKET CONDITIONS

The article analyzes the key production factors used by agrarian enterprises in the process of their economic activities. The level of provision of agrarian enterprises in Zhytomyr region by key production factors is studied. By means of correlation and regression analysis the level of dependence of agrarian enterprises' economic performance on such factors as the area of agricultural lands, the cost of fixed assets, the number of employees and their entrepreneurial skills is determined.

Keywords: resources; factors of production; enterprise; fixed assets; number of employees; farm-lands.

Постановка проблеми. Змінність зовнішнього середовища функціонування підприємств вимагає підвищення рівня конкурентоспроможності й ефективності діяльності вітчизняних аграрних товаровиробників. Економічна ефективність суб'єктів господарювання, незалежно від їх організаційно-правової форми і галузі функціонування, залежить від рівня забезпеченості, раціонального співвідношення й ефективного використання ресурсного потен-

ціалу підприємств у процесі господарської діяльності. При цьому, в межах чинного законодавства, суб'єкти господарювання самостійно приймають рішення щодо формування та використання ресурсів, вибору напрямів виробництва й реалізації продукції, визначення ринків збуту, розподілу доходів і прибутку. Тому забезпеченість сільськогосподарських підприємств виробничими ресурсами посідає провідне місце в умовах розвитку ринкових відносин, зокрема, забезпеченість аграрних товаровиробників земельними, трудовими, фінансовими, інформаційними ресурсами й основними виробничими засобами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретико-методологічних питань формування, оцінки й ефективного використання ресурсного потенціалу присвятили свої праці С.Л. Брю [7], Д.Ф. Крисанов [1], Є.В. Лапін [6], К.Р. Макконнелл [7], Г.М. Підлісецький [9], В.М. Трегобчук [1], О.В. Ульяновченко [15], А.Е. Юзефович [1] та інші. Водночас окремі питання, які стосуються рівня забезпеченості аграрних підприємств ресурсами та раціонального їх використання в умовах динамічних змін економічного середовища, потребують поглиблених досліджень. Зазначене свідчить про актуальність і необхідність проведення даного дослідження.

Метою дослідження є аналіз рівня забезпеченості аграрних підприємств ресурсами, наявності яких забезпечує ефективність господарської діяльності й обґрунтування напрямів раціонального залучення та використання ресурсного потенціалу підприємств в умовах ринку.

Основні результати дослідження. Ресурсне забезпечення розвитку підприємства можна визначити як сукупність певних видів ресурсів (матеріальних, технологічних, трудових, фінансових, інформаційних, інтелектуальних) і джерел їх формування, що безпосередньо беруть участь у процесах розвитку підприємства або можуть бути мобілізовані з метою забезпечення широкомасштабного використання його потенційних можливостей і переходу підприємства до якісно нового стану. Ресурсне забезпечення враховує спрямування, розширення, поповнення й відтворення джерел ресурсів і лише через можливість участі ресурсів у функціонуванні та розвитку підприємств створюється його ресурсний потенціал.

Ресурси виробництва – це те, що необхідно для створення економічних благ. Ресурси (від французької *ressource* – допоміжний засіб) – цінності, засоби, можливості, грошові засоби, джерела засобів доходів, є чинником внутрішніх резервів економічного розвитку організації за умови їх ефективного використання, що дозволяє забезпечити не тільки потреби організації, але й потреби суспільства [13]. Розглядаючи структуру ресурсного потенціалу, варто виділити природні, матеріальні, трудові, фінансові та інформаційні ресурси, які необхідні кожному суб'єкту господарювання для забезпечення ефективної діяльності, виходячи зі специфіки галузі, підвищення рівня економічного розвитку й досягнення стратегічних цілей діяльності підприємства. Ефект від використання ресурсів визначається відповідністю процесів їх формування і використання обраній стратегії розвитку підприємства.

Ресурси, що використовуються суб'єктами господарювання в процесі виробничої діяльності, називають чинниками виробництва. Основи досліджен-

ня чинників виробництва були закладені ще А. Смітом, який розглядав землю, капітал та працю як основні складові процесу виробництва [10]. Ж.Б. Сей виділяв 3 основні чинники виробництва – праця, капітал і земля, які формують цінність товарів і визначають доходи власників цих чинників: зарплату найманих робітників (носіїв праці), прибуток підприємств (власників капіталу), ренту землевласників. Між власниками цих чинників існує гармонія економічних інтересів, вони взаємодіють і взаємодоповнюють один одного у процесі виробництва, Ф. Кене найважливішим чинником виробництва вважав землю і характеризував її як «матір усього багатства», а труд називав «батьком багатства» [14]. У ХХ ст. Дж. Кларк до чинників виробництва запропонував віднести підприємницькі здібності, тобто особливі організаційні й управлінські здібності людей, які дають їм змогу якнайкраще вирішувати питання використання обмежених ресурсів як чинників виробництва [5]. К.Р. Макконнелл та С.Л. Брю вважають, що чинники виробництва – це економічні ресурси (земля, капітал, праця, підприємницькі здібності). Під економічними ресурсами ці вчені розуміють усі природні, людські й вироблені людиною ресурси, що використовуються для виробництва товарів і послуг [7]. Тобто чинники – це рушійна сила виробництва й основна умова його здійснення. В нинішніх умовах можна виділити такі чинники виробництва суб'єктів господарювання, як земля (безпосередньо земля, що розглядається як основний засіб виробництва в аграрній сфері), праця (представлений персоналом підприємства та підприємницькими здібностями), капітал (представлений матеріально-технічною базою, зокрема, сформованою на інноваційній основі), інформація. Для нормального функціонування та розвитку підприємства чинники виробництва повинні функціонувати як взаємопов'язана сукупність елементів.

Ефективність формування й використання чинників виробництва характеризується системою показників ефективності господарської діяльності: валовий дохід, чистий дохід і валовий прибуток з розрахунку на 1 га с.-г. угідь, одного працівника, 1 грн. основних засобів; чистий прибуток, рентабельність.

Взаємозв'язок ресурсного потенціалу, чинників виробництва та результатів діяльності суб'єктів господарювання відображено на рис. 1.

Аграрний сектор економіки – це галузь, безпосередньо пов'язана із земельним потенціалом і землею (яка є основним засобом у сільськогосподарському виробництві). В нинішніх умовах спостерігається незадовільна ситуація, пов'язана з використанням землі та викликана шкідливим антропогенним впливом, вирощуванням сільськогосподарських культур без застосування інноваційних технологій, значним обсягом розорюваних площ, що призводить до деградації та значного зниження родючості ґрунтів, а отже, і до суттєвого погіршення продуктивності земельних угідь у цілому.

Земельний фонд Житомирської області складає 2982,7 тис. га, в тому числі сільськогосподарські угіддя – 1514,7 тис. га. (50,78%), з них рілля – 1098,8 тис. га, сіножаті – 127,5 тис. га, пасовища – 187,5 тис. га. Більшу частину землекористувачів становлять громадяни, яким належить 52,3% сільськогосподарських угідь, частка угідь сільськогосподарських підприємств складає 32,9%, 14,8% сільськогосподарських угідь належить іншим категоріям землекористувачів.

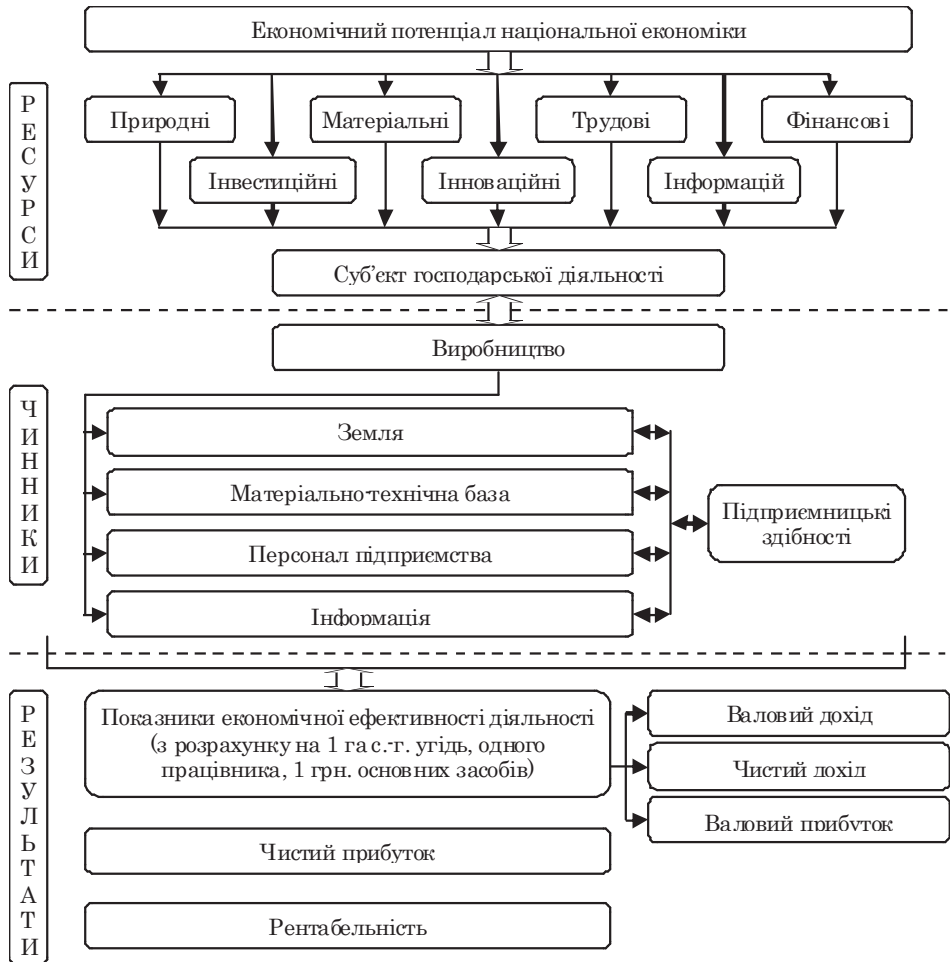

Рис. 1. Ресурсний потенціал, чинники виробництва і результати господарської діяльності підприємств, авторська розробка

Проведений аналіз стану земельних угідь Житомирської області показав, що за останні роки площі сільськогосподарських угідь аграрних підприємств області мали тенденцію до зменшення. Так, площа сільськогосподарських угідь агропідприємств Житомирщини у 2011 р. порівняно з 2004 р. зменшилась у 2,2 раза, а ріллі – у 1,9 раза (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка землекористування сільськогосподарських підприємств Житомирської області*

Показник	2004 р.	2008 р.	2011 р.	2011 р. до 2004 р., %
сільськогосподарські угіддя, тис. га	789,1	386,8	355,9	45,10
в т.ч. рілля, тис. га	647,8	356,6	335,7	51,82

* розраховано за даними [3; 11; 12].

Зменшення площі сільськогосподарських угідь і ріллі пов'язане зі зменшенням кількості суб'єктів господарювання в аграрній сфері економіки

області, зокрема, у 2011 р. функціонувало 1300 сільськогосподарських формувань різних форм власності й організаційно-правової структури, що на 8,8% менше порівняно з їх кількістю у 2004 р., з яких господарські товариства становили 272 формування (що на 26,3% менше порівняно з 2004 р.), приватні підприємства – 195 (що на 25,0% менше порівняно з 2004 р.), виробничі кооперативи – 30 (що у 2,2 раза менше порівняно з 2004 р.), фермерські господарства – 764 (що на 19,2% більше порівняно з 2004 р.), державні підприємства – 6 (що на 25,0% менше порівняно з 2004 р.), підприємства інших форм господарювання – 51 (що на 36,3% менше порівняно з 2004 р.) [12]. Варто відмітити, що на динаміку землекористування в аграрному секторі економіки впливають процеси, пов'язані з приватизацією та паюванням земель, а також нерегульованість механізмів вилучення земельних ділянок (тимчасового або постійного) з власності та господарського обігу з метою консервації.

Важливою складовою ресурсного потенціалу сільського господарства є трудові ресурси, задіяні на постійних і сезонних роботах. У досліджуваному регіоні спостерігається тенденція до зменшення середньорічної чисельності працівників, зайнятих у сільському господарстві. Протягом 2004–2011 рр. чисельність працівників аграрних підприємств Житомирської області зменшилась у 4,4 раза (табл. 2). І хоча інноваційний розвиток передбачає зменшення чисельності працівників унаслідок механізації й автоматизації сільськогосподарського виробництва, в аграрній сфері області дані процеси несумісні. Тому підвищення рівня забезпеченості сільськогосподарських підприємств трудовими ресурсами та їх ефективне використання можливе за умов мотивації праці сільськогосподарських працівників шляхом підвищення їхніх доходів, забезпечення соціальних потреб, розвитку соціальної інфраструктури на селі.

Таблиця 2. Забезпеченість сільськогосподарських підприємств трудовими ресурсами*

Показник	2004 р.	2008 р.	2011 р.	2011 р. до 2004 р., %
Середньорічна чисельність працівників, осіб:	52800	17851	12147	23,01
в т. ч. у рослинництві	26700	9082	6764	25,33
у тваринництві	26100	8769	5383	20,62
Припадає на 1 працівника:				
с.г. угідь, га	15,0	21,7	29,30	195,33
основних засобів, тис. грн.	48,8	93,3	129,28	264,92

* розраховано за даними [3; 11; 12].

Основними показниками трудовозабезпеченості сільськогосподарських підприємств є площа сільськогосподарських угідь і вартість основних засобів виробництва з розрахунку на одного середньорічного працівника. Аналіз даних свідчить, що протягом періоду дослідження площа сільськогосподарських угідь та обсяги основних засобів з розрахунку на одного середньорічного працівника в сільськогосподарських підприємствах Житомирської області збільшуються, але за рахунок стрімкішого скорочення чисельності працівників (у 4,4 раза) порівняно зі зменшенням земельної площі (у 2,2 раза) та обсягів основних виробничих засобів (у 1,6 раза).

Основним економічним ресурсом, від якого залежить процес і результат проведених сільськогосподарських робіт, є матеріально-технічна база агропід-

приємств та її головна ланка – основні виробничі засоби. З матеріально-технічною забезпеченістю аграрних підприємств пов'язані всі виробничі процеси сільськогосподарського виробництва. Фінансовий стан суб'єктів господарювання протягом тривалого періоду обумовив негативні тенденції в динаміці та відтворенні основних виробничих засобів аграрного сектору Житомирської області (табл. 3).

Таблиця 3. Динаміка стану та руху основних засобів сільськогосподарських підприємств Житомирської області*

Показник	2004 р.	2008 р.	2011 р.	2011 р. до 2004 р., %
Основні засоби на початок року, млн. грн.	2796,2	1630,9	1489,2	53,26
Введено в дію основних засобів, млн. грн.	66,3	191,0	170,2	256,71
Ліквідовано основних засобів, млн. грн.	219,5	124,9	73,5	33,49
Основні засоби на кінець року, млн. грн.	2576,7	1665,6	1570,4	60,95
Знос з початку експлуатації, млн. грн.	1339,3	799,5	799,5	59,70
Річний приріст (+), зниження (-), млн. грн.	-219,5	34,7	81,2	x
Темпи росту (зниження), %	92,2	102,1	105,5	13,30
Коефіцієнт оновлення, %	2,6	11,5	10,8	8,20
Коефіцієнт ліквідації, %	7,9	7,7	4,9	-3,00
Коефіцієнт зносу, %	52,0	48,0	50,9	-1,10
Коефіцієнт інтенсивності оновлення, %	-5,3	3,8	5,9	x
Фондооснащеність земельної площі, грн/га	3265,4	4306,1	4412,5	135,13
Фондоозброєність праці, грн./осіб	48,8	93,3	129,3	264,92

* розраховано за даними [12].

Як видно з табл. 3, аналіз динаміки стану та руху основних виробничих засобів у сільському господарстві Житомирщини свідчить про те, що їхня вартість має стійку тенденцію до зменшення. Так, у 2011 р. порівняно з 2004 р. вартість основних засобів на початок року зменшилась у 1,9 раза, а на кінець року – у 1,6 раза. Позитивним є те, що вартість введених у дію нових основних засобів і, як наслідок, значення коефіцієнта оновлення мали тенденцію до зростання і у 2011 р. порівняно з 2004 р. збільшилась у 2,6 раза та на 8,2 в.п. відповідно. Як позитивну рису варто відмітити і тенденцію до збільшення коефіцієнта інтенсивності оновлення (різниця між коефіцієнтами оновлення та ліквідації), що вплинуло на зменшення ступеня зносу основних виробничих засобів на 1,1 в.п. у 2011 р. порівняно з 2004 роком.

На фоні загальних негативних тенденції спостерігаються і позитивні зрушення, що, як очікується, сприятиме отриманню економічних вигод сільськогосподарськими товаровиробниками у майбутньому, адже оптимальні обсяги й ефективне використання основних виробничих засобів сприяють збільшенню обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, зниженню витрат на її виробництво, підвищенню продуктивності праці.

Основними показниками фондозабезпеченості агропідприємства є фондооснащеність земельної площі та фондоозброєність праці, які протягом періоду дослідження мали тенденцію до зростання (відповідно у 1,4 раза та 2,7 раза), за рахунок стрімкішого зменшення земельної площі та чисельності працівників порівняно зі зменшенням вартості основних виробничих засобів.

Крім 3 основних ресурсів підприємницької діяльності (землі, праці та капіталу), існує особливий, четвертий – здатність до підприємництва. Підпри-

ємницькі здібності знаходять своє матеріальне втілення у доході, який отримує підприємець. Щоб розпочата господарська діяльність продовжувала діяти і розвивалась, її необхідно щоденно організовувати, ризикувати, знаходити джерела фінансування, покупців і постачальників. За допомогою підприємницьких здібностей економічні ресурси перетворюються на нову вартість, яка формується в товарі.

Унаслідок раціонального формування й оптимального сполучення ресурсів підприємств у сучасних сільськогосподарських товаровиробників ефективність використання ресурсного потенціалу аграрним сектором економіки Житомирської області протягом періоду дослідження мала тенденцію до зростання (табл. 4).

Таблиця 4. Ефективність використання ресурсного потенціалу аграрним сектором економіки Житомирської області*

Показник	2004 р.	2008 р.	2011 р.	2011 р. до 2004 р., разів
Валова продукція з розрахунку на:				
1 га с.-г. угідь, грн.	2098,6	5222,3	7772,4	3,7
1 середньорічного працівника, грн.	31363,6	113158,9	227727,0	7,3
1000 грн. основних засобів, грн.	642,7	1212,8	1761,5	2,7
Валовий дохід з розрахунку на:				
1 га с.-г. угідь, грн.	158,2	801,1	2110,2	13,3
1 середньорічного працівника, грн.	2365,0	17357,4	61826,8	26,1
1000 грн. основних засобів, грн.	48,5	186,0	478,2	9,9
Чистий дохід з розрахунку на:				
1 га с.-г. угідь, грн.	358,7	2073,4	4403,7	12,3
1 середньорічного працівника, грн.	5360,1	44927,2	129024,8	24,1
1000 грн. основних засобів, грн.	109,8	481,5	998,0	9,1
Валовий прибуток з розрахунку на:				
1 га с.-г. угідь, грн.	88,5	448,1	981,7	11,1
1 середньорічного працівника, грн.	1322,9	9709,5	28763,2	21,7
1000 грн. основних засобів, грн.	27,1	104,1	222,5	8,2
Чистий прибуток, тис. грн.	11295,0	99834,0	202644,0	17,9
Рентабельність, %	2,2	6,7	12,2	5,5

* розраховано за даними [3; 11; 12].

У умовах динамічних змін зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування суб'єктів сільськогосподарської діяльності важливим чинником є інформація. На базі змістовної, достовірної та своєчасної інформації можливо розробка оптимальних управлінських рішень, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності підприємств і рівня рентабельності їх діяльності. За допомогою інформаційного ресурсу можливе: створення сприятливого клімату для реалізації концептуальних засад ресурсного забезпечення, що сприятиме подальшому розвитку підприємства; своєчасне впровадження інновацій виробничого й організаційного характеру; вчасне реагування на зміни законодавчо-правового поля.

Поєднання чинників виробництва – це динамічне явище, яке передбачає вирішення низки проблем, пов'язаних із забезпеченням збалансованого розвитку засобів виробництва і трудових ресурсів, їхньої взаємної якісної та кількісної відповідності; формуванням і підтримкою мотивації до відтворення ре-

сурсного потенціалу на інноваційній основі, що дасть змогу значно зменшити витрати всіх ресурсів на одиницю створеного продукту; пошуком і впровадженням нових, прогресивних форм включення працівників у виробничий процес.

Для визначення впливу окремих чинників на результативність виробництва проведено багатофакторний аналіз на основі кореляційно-регресійної моделі, що дозволяє дати кількісну оцінку детермінованого зв'язку між ними. За факторні ознаки прийнято: площу сільськогосподарських угідь, га (x_1); середньорічну чисельність працівників аграрного сектору, чол. (x_2); вартість основних виробничих засобів, тис. грн. (x_3); підприємницькі здібності (виражені співвідношенням вартості валової продукції до фінансового результату до оподаткування) (x_4); за результативну ознаку взято обсяг валової продукції агропідприємств Житомирської області, тис. грн. (y). В результаті моделювання отримано рівняння залежності між результативною і факторними ознаками, яке має вигляд:

$$y = -6448918,648 + 7,9103x_1 - 248,3748x_2 + 5,7286x_3 + 20,0712x_4. \quad (1)$$

З рівняння (1) випливає, що при фіксованих значеннях інших чинників збільшення площі сільськогосподарських угідь на 1 га збільшить вихід валової продукції на 7,9 тис. грн., збільшення вартості основних виробничих засобів на 1 тис. грн. підвищить значення результативної ознаки на 5,7 тис. грн., підвищення рівня підприємницьких здібностей на 1 бал – на 20,1 тис. грн. Що стосується працівників, то збільшення обсягу валової продукції можливе за умови скорочення їх чисельності, що суперечить соціальній складовій розвитку ринкової економіки.

Висновки. Стан ресурсного потенціалу визначає рівень результативності підприємств та економіки в цілому, тому для забезпечення інтеграційних процесів входження України у світову розвинену економіку необхідно насамперед подбати про задовільний рівень ресурсного забезпечення. Отже, раціональне формування й ефективне використання ресурсного потенціалу є необхідною складовою ефективного функціонування підприємств в умовах динамічних змін. Оптимальні управлінські рішення, що стосуються ресурсного забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств, сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, рівня фінансової та ринкової стійкості агропідприємств та зміцненню їхніх позицій не лише на внутрішньому, а й на зовнішньому ринках.

1. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні і практичні аспекти) / В.М. Трегобчук, А.Е. Юзефович, Д.Ф. Крисанов та ін.; Відпов. ред. акад. УААН В.М. Трегобчук. – К.: Ін-т економіки НАНУ, 2003. – 259 с.

2. *Донець Л.І., Романенко Н.Г.* Основи підприємництва: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 320 с.

3. Експрес-випуски // Головне управління статистики в Житомирській області // www.stat.ic.zt.ua.

4. *Кенз Ф.* Избранные экономические произведения / Пер. с франц.; Ред.-сост. А.И. Казарин. – М.: Соцэкгиз, 1960. – 551 с.

5. *Кларк Дж.Б.* Распределение богатства. – М.: Экономика, 1992. – 447 с.

6. *Лавин Е.В.* Экономический потенциал предприятия: Монография. – Сумы: Университетская книга, 2002. – 310 с.

7. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика / Пер. с англ. – 11-го изд. – К.: Хагар-Демос, 1993. – 785 с.
8. Мамалуй О.О. Основи економічної теорії: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 479 с.
9. Підлісецький Г.М., Толкач М.І. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрного сектору // Економіка АПК.– 2008.– №5.– С. 65–66.
10. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М.: Ексмо, 2007. – 960 с.
11. Статистична інформація // Головне управління статистики в Житомирській області // www.stat.ic.zt.ua.
12. Статистичний щорічник Житомирської області за 2011 рік / За ред. Г.А. Пашинської. – Житомир, 2012. – 495 с.
13. Сучасна українська енциклопедія. – Харків, 2005. – Т. 12. – 820 с.
14. Сэй Ж.Б. Трактат политической экономии / Пер. с франц. Е.Н. Каменецкой. – М.: Прогресс, 1984. – 240 с.
15. Ульянченко О.В. Формування та використання ресурсного потенціалу в аграрній сфері: Монографія. – Харків: ХНАУ, 2006. – 357 с.

Стаття надійшла до редакції 1.10.2012.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: book@nam.kiev.ua
тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Менеджмент: Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка. – К.: Національна академія управління, 2011. – 656 с. Ціна без доставки – 130 грн.

Авторський колектив: **М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін, М.П. Денисенко, О.А. Кириченко, О.І. Соскін.**

Має гриф підручника від МОН України.

У даному підручнику викладено матеріал, який дає системне уявлення щодо менеджменту. Комплекс представлених навчальних матеріалів стосується відносин управління на макро- та мікрорівні економічної системи, що дозволяє сформувати сутнісне бачення щодо менеджмент-взаємозв'язків різноманітних видів діяльності. У цілому викладений матеріал суттєво поширює теоретичні і методичні уявлення щодо менеджменту.

Підручник включає теоретичні засади менеджменту, історію його виникнення і розвитку, форми і методи документообороту при здійсненні управлінської діяльності, основи операційного менеджменту, розкриває нові тенденції у розвитку стратегічного менеджменту. Містить також менеджмент-практикум щодо основних засад управління.

Призначений для студентів вищих навчальних закладів, викладачів, аспірантів, а також всіх тих, хто цікавиться питаннями управління.